

ДЕРЖАВНИЙ ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет економіки, менеджменту та психології
Кафедра економічної теорії та конкурентної політики

СИЛАБУС (SYLLABUS)

Дисципліна «Економічна теорія/ Economic theory»

ІНФОРМАЦІЯ ПРО ВИКЛАДАЧА

Викладач	Хрустальова Вікторія Вікторівна
Науковий ступінь	Кандидат економічних наук
Вчене звання	Доцент
Посада	Доцент кафедри економічної теорії та конкурентної політики
Адреса кафедри	м.Київ, вул. Кіото 19, каб. А-430, А-432
E-mail	econ-teor@ukr.net
Консультації	Відповідно до графіку індивідуальних консультацій на сайті кафедри

ПОЛІТИКА АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ

<https://knute.edu.ua/file/MzEyMQ==/c12a9f74e87d9154696ca0f761da2e5c.pdf>

Дотримання академічної доброчесності передбачає:

- самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання (для осіб з особливими освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей);
- посилання на джерела інформації у разі використання не авторських ідей, розробок, тверджень, відомостей і т.п.;
- дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права;
- надання достовірної інформації про результати власної наукової діяльності, використанні методики досліджень і джерела інформації.

Порушенням академічної доброчесності вважається:

- академічний плагіат – оприлюднення (частково або повністю) наукових (творчих) результатів, отриманих іншими особами, як результатів власного дослідження (творчості) та/або відтворення опублікованих текстів (оприлюднених творів мистецтва) інших авторів без зазначення авторства;
- самоплагіат – оприлюднення (частково або повністю) власних раніше опублікованих наукових результатів як нових наукових результатів;
- фабрикація – вигадкування даних чи фактів, що використовуються в наукових дослідженнях;
- фальсифікація – свідомо зміна чи модифікація вже наявних даних, що стосуються наукових досліджень.

За порушення академічної доброчесності здобувачі освіти можуть бути притягнені до академічної відповідальності:

- повторне проходження оцінювання (модульний контроль, іспит, залік тощо);
- повторне проходження відповідного освітнього компонента освітньо-професійної програми;
- відрахування з Університету;
- позбавлення наданих університетом пільг;
- відмова у присудженні відповідного ступеня вищої освіти;

ПОЛІТИКА ЩОДО ВІДВІДУВАННЯ ЗАНЯТЬ

- відвідування занять є обов'язковим;
- Студент, який пропустив практичне заняття, самостійно вивчає матеріал (при виникненні питань може звертатися за консультацією згідно розкладу консультацій викладачів оприлюдненого на сайті кафедри) за наведеними джерелами, виконує завдання і здає його викладачу.
- за об'єктивних причин (наприклад, хвороба, міжнародне стажування та ін.) навчання може відбуватись в он-лайн формі за погодженням із викладачем дисципліни.

ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назва дисципліни / тип дисципліни	Економічна теорія / вибіркова
Навчальний рік	2022-2023, 2023-2024
Факультет	Факультет інформаційних технологій
Курс	3-4
Семестр	5-8
Освітній ступінь	Бакалавр
Галузь знань	12 «Інформаційні технології»
Спеціальність	126 «Інформаційні системи та технології»
Загальна характеристика	Кількість годин –180 Кількість кредитів – 6 Види занять: лекції, практичні, самостійна робота. Співвідношення аудиторних годин і годин самостійної роботи - 68/112 Мова викладання – українська Форма викладання – очна
Підсумковий контроль	Екзамен
Обладнання	Проектор, комп'ютерна техніка із доступом до мережі Інтернет.
Необхідні попередні дисципліни	Шкільний курс «Українська мова». «Іноземна мова»; шкільний курс «Математика».
Методика вивчення	Методика вивчення дисципліни полягає у набутті студентами знань теоретичного і практично-прикладного характеру під час лекцій, семінарських занять, самостійної роботи та вивчення першоджерел і навчально-методичної літератури.
Мета і завдання	Метою вивчення дисципліни є набуття майбутніми фахівцями системних економічних знань щодо основних концепцій, закономірностей та механізмів функціонування ринкової економіки, розвиток економічної культури та економічного мислення учасників суспільного виробництва, здатних до підприємницької діяльності та прийняття обґрунтованих рішень на різних рівнях господарювання. Завданнями вивчення дисципліни є: - ґрунтовне оволодіння понятійним та категоріальним апаратами теоретичної економіки, засвоєння базових економічних концепцій та моделей; - формування цілісного уявлення про природу та закономірності соціально-економічного розвитку суспільства, механізми суспільного відтворення та економічного зростання; - формування системи знань щодо змісту економічних законів, основних тенденцій економічного розвитку, мотивів та поведінки суб'єктів господарювання; - вивчення основних закономірностей економічного життя та

	<p>відображення їх у системі економічних категорій, принципів, законів, моделей;</p> <ul style="list-style-type: none"> - поглиблене вивчення способів та механізмів ефективного використання обмежених ресурсів в умовах ринкової економіки та особливостей цих процесів і явищ в трансформаційних економіках; - засвоєння способів та методів ефективного господарювання та державного регулювання господарського життя суспільства за умов глобалізаційних викликів; - набуття практичних навичок аналізу економічних процесів та явищ, уміння застосовувати набуті теоретичні знання до вирішення конкретних господарських проблем на мікро- та макрорівні; - усвідомлення стратегічних пріоритетів розвитку національної економіки з урахуванням світового досвіду загальноцивілізаційних перетворень.
Місце дисципліни в освітньо-професійній програмі	
Загальні компетентності	КЗ 2. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
Програмні результати навчання	ПР 10. Розуміти і враховувати соціальні, екологічні, етичні, економічні аспекти, вимоги охорони праці, виробничої санітарії, пожежної безпеки та існуючих державних і закордонних стандартів під час формування технічних завдань та рішень.

ТЕМАТИКА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Вступ до дисципліни. Предмет і метод економічної теорії.

Становлення і основні етапи розвитку економічної теорії. Меркантилісти. Фізіократи. Класична політична економія. Марксизм. Маржиналізм. Неокласичний, кейнсіанський та інституціонально-соціологічний напрями, неокласичний синтез. Формування та еволюція сучасної економічної думки. Сучасні напрями, школи і течії економічної теорії (західний мейнстрим, неортодоксальна економічна теорія). Розвиток економічної теорії лауреатами Нобелівської премії П. Самуельсоном, Рагнарм Фрішмем, Яном Тінбергеном, Р. А. Манделлом, Д. Хіксом, К. Ерроу. Розвиток економічної думки в Україні. Предмет економічної теорії та еволюція його трактування від традиційної (класичної) політекономії до сучасної економічної науки. Макро- і мікроекономіка як складові частини економічної теорії. Позитивна економічна теорія. Нормативна економічна теорія. Функції економічної теорії. Місце економічної теорії в системі конкретно-економічних наук. Категоріально-понятійний апарат економічної теорії. Економічні категорії та економічні закони. Їх сутність, зміст, види. Форми пізнання та використання економічних законів. Методи пізнання економічних процесів та явищ. Загально-наукові та спеціальні методи пізнання. Емпіричні та теоретичні методи пізнання економічних процесів. Економіко-математичне моделювання, економічний експеримент. Економічне мислення та його роль у розумінні економічного життя суспільства. Взаємозв'язок економічної теорії, економічної політики та господарської практики. Економічна теорія як теоретико-методологічна база інших економічних наук.

Тема 2. Економічна система суспільства. Відносини власності.

Формаційний та цивілізаційний підходи до періодизації суспільного розвитку. Економічна система, її сутність та основні структурні елементи. Класифікація економічних систем. Індустріальна та постіндустріальна економічні системи. Характерні риси традиційної, ринкової, командно-адміністративної та змішаної економіки. Економічна система та модель економіки. Національні моделі сучасної ринкової економіки. Сучасні моделі ринкової економічної системи. Місце власності в економічній системі. Основи аналізу відносин власності. Юридичний та економічний підходи до визначення поняття власності. Суб'єкти та об'єкти власності. Власність, її сутність, типи, види, форми. Взаємозв'язок форм власності і форм господарювання. П'юралізм форм власності як основа функціонування сучасної ринкової економіки. Новітні тенденції у відносинах власності у сучасній економіці. Інтелектуальна

власність. Необхідність різноманітних форм власності в ринковій економіці. Методи та механізми зміни форм власності. Світовий досвід. Націоналізація та її особливості. Роздержавлення та приватизація, їхня суть і відмінності. Форми та методи приватизації державного майна. Трансформація форм власності в Україні. Сучасний стан відносин власності в Україні. Економічні потреби суспільства, їх суть, структура та класифікація. Піраміда Маслоу. Виробництво як визначальний фактор потреб суспільства та їх розвитку. Поняття безмежності потреб. Зміст економічного закону зростання потреб. Проблеми його використання в сучасних умовах. Потреби і споживання, їх взаємообумовленість, сучасні тенденції розвитку та проблеми формування. Економічні потреби як основа інтересів. Сутність, види економічних інтересів та їх суб'єкти. Економічні інтереси – рушійна сила соціально-економічного розвитку. Шляхи поєднання економічних інтересів. Ієрархія інтересів економічних суб'єктів у різних економічних системах. Домінування приватного інтересу в ринковій економіці. Суперечності економічних інтересів та шляхи їх розв'язання.

Тема 3. Форми організації суспільного виробництва та їх еволюція.

Виробництво як суспільний процес, його сутність та структура. Матеріальне та нематеріальне виробництво. Форми організації суспільного виробництва: натуральна та товарна, їх еволюція. Товарне виробництво як основа розвитку ринкової економіки. Основні фактори суспільного виробництва та їх взаємозв'язок. Виробнича функція. Економічні ресурси: варіантність їх використання і проблема вибору. Крива виробничих можливостей. Ефективність суспільного виробництва, її сутність, економічні та соціальні показники. Благо як системоутворююча категорія господарювання. Благо як засіб задоволення потреб. Економічні та неекономічні блага. Класифікація економічних благ. Поняття товару та послуги. Товар та його властивості. Альтернативні теорії вартості. Теорії вартості та цінності, їх еволюція. Вартість, корисність, цінність: зміст та сучасне трактування. Гроші як основоположна категорія розвинутих товарних відносин. Теоретичні концепції виникнення та природи грошей. Функції грошей та їх еволюція в сучасній ринковій економіці. Грошова система, її структурні елементи. Типи грошових систем. Види та природа сучасних грошей (паперові, кредитні, електронні та інші). Поняття грошової маси та її структура. Грошовий обіг та його закони. Кількість грошей, необхідних для обігу.

Тема 4. Капітал як економічна категорія і фактор виробництва.

Капітал як економічна категорія товарного виробництва. Сутність і генезис поняття капіталу. Теорії капіталу. Капітал як фактор виробництва. Його матеріально-речовий зміст та соціально-економічна форма. Промисловий капітал – визначальна форма функціонування капіталу. Кругообіг капіталу, його стадії та функціональні форми. Обороти капіталу. Його час та складові частини. Основний та оборотний капітал. Фізичне і моральне зношення основного капіталу. Поняття амортизації основних засобів та методи її нарахування. Витрати виробництва: сутність, структура, види та фактори, що визначають їх динаміку. Виробничі та невиробничі витрати. Альтернативні витрати. Явні та неявні витрати. «Нормальний прибуток» як елемент витрат. Незворотні витрати. Трансакційні витрати. Поняття собівартості. Сутність та види прибутку. Економічний та бухгалтерський прибуток. Прибуток на капітал і фактори що його визначають. Маса прибутку. Норма прибутку. Рентабельність. Економічна роль прибутку. Природа та генезис торговельного капіталу. Послуги в сфері обігу та їх зміст. Витрати обігу, їх природа та структура. Сутність торгівлі, її основні форми та еволюція. Функції торгівлі. Сучасні види торгівлі. Торговельний прибуток. Сучасні тенденції розвитку форм торгівлі. Природа, генезис і джерела позичкового капіталу. Позичковий процент, його джерела. Кредит як форма руху позичкового капіталу. Форми кредиту. Роль кредиту у функціонуванні сучасного ринкового господарства.

Тема 5. Ринкова економіка: суть, структура та інфраструктура.

Ринкове господарство як невід'ємна складова товарного виробництва. Умови виникнення ринкового господарства. Еволюція поглядів на ринок. Теоретичні засади становлення ринкових відносин. Об'єктивні передумови виникнення ринкових відносин. Поняття ринок. Риси та структура. Види ринків. Критерії класифікації ринків та їх структура. Основні суб'єкти ринкової економіки. Функції ринку у суспільно-вдтворювальному процесі. Контрольна,

регулююча та стимулююча функції ринку. Ринок як сигнальна кон'юнктурно-економічна система. Інфраструктура ринку, її роль та функції. Підсистеми ринкової інфраструктури. Основні елементи ринкової інфраструктури та її організаційно-функціональна побудова. Роль та значення інфраструктури у сучасній ринковій економіці. Характерні ознаки сучасного ринку. Тінбовий ринок: причини виникнення, механізм та соціально-економічні наслідки функціонування. Переваги та обмеження ринкової економіки.

Тема 6. Ринковий механізм: сутність та елементи.

Сутність попиту. Функція та крива попиту. Закон попиту. Цінові та нецінові чинники впливу на попит. Зміна обсягу попиту та зміна попиту в цілому. Парадокси закону попиту. Ринковий попит як сума індивідуальних попиту. Попит на мережеві блага. Пропозиція та закон пропозиції. Функція та крива пропозиції. Цінові та нецінові чинники зміни обсягу пропозиції / пропозиції в цілому. Пропозиція мережевих благ. Взаємодія попиту та пропозиції. Поняття ринкової рівноваги. Механізм встановлення ринкової рівноваги. Ціна. Види цін. Надлишок та дефіцит товарів. Поняття надлишку споживача та надлишку виробника. Особливості встановлення ринкової рівноваги на ринку мережевих благ. Поняття стабільної та нестабільної ринкової рівноваги. Концепція еластичності взаємопов'язаних показників. Еластичність попиту за чинниками впливу. Еластичність попиту за ціною. Абсолютно еластичний та абсолютно нееластичний попит. Вибір стратегії поведінки продавця в залежності від еластичності попиту. Перехресна еластичність попиту. Еластичність попиту за доходом. Еластичність пропозиції за власною ціною блага, еластичність пропозиції за цінами факторів виробництва. Фактори, що впливають на еластичність пропозиції.

Тема 7. Теорія поведінки споживача.

Споживач як суб'єкт ринкових відносин. Суверенітет і раціональність споживача. Основні фактори визначення споживчого вибору. Уподобання та потреби споживача. Споживчі переваги. Базові гіпотези поведінки споживача. Види споживчого попиту. Функціональний та не функціональний попит. Корисність економічного блага. Кількісний (кардиналістський) та порядковий (ординалістський) підхід до корисності. Функція корисності. Сукупна та гранична корисність. Закон спадної граничної корисності економічного блага. Криві байдужості: економічний зміст, властивості. Карта кривих байдужості. Криві байдужості різних видів благ. Гранична норма заміщення. Обмеження можливостей споживача. Бюджетне обмеження споживача. Бюджетна лінія та її властивості, нахил бюджетної лінії. Вплив на бюджетну лінію зміни доходу і зміни цін. Рівновага споживача. Умови рівноваги споживача. Принцип рівної корисності (еквіваржинальний принцип). Вибір оптимального споживчого кошика. Розширене бюджетне обмеження. Поведінка споживача у кризових ситуаціях. Реакція споживача на зміну доходу. Лінія «дохід-споживання». Побудова лінії Енгеля для нормальних та нижчих благ. Криві Торнквіста. Реакція споживача на зміну цін товарів. Крива «ціна-споживання». Побудова кривої індивідуального попиту споживача на основі лінії «ціна-споживання». Звичайні блага та блага Гіффена.

Тема 8. Підприємство в ринковій економіці.

Сутність, основні принципи, ознаки та умови підприємницької діяльності. Підприємство як суб'єкт ринку та виробнича ринкова система. Підприємство та його функції в ринковій системі. Організаційно-правові форми діяльності підприємств. Переваги та недоліки певних форм підприємств. Підприємства та їх основні види. Класифікація підприємств за розміром. Об'єднання підприємств. Нові види підприємницької діяльності. Фірма як суб'єкт ринку. Теорії фірми: традиційна, управлінська, поведінкова. Основні припущення теорії фірми. Фактори виробництва та його ефективність. Мотивація поведінки підприємства (фірми) в умовах ринкового господарювання. Економічні періоди функціонування фірми. Виробнича функція та її властивості. Сукупний, середній та граничний продукт у короткостроковому періоді. Закон спадної віддачі змінного фактору виробництва. Виробнича функція з двома змінними факторами. Ізокванта та її властивості. Карта ізоквант. Зміна технології, зміна масштабу у довгостроковому періоді. Постійний, спадний та зростаючий ефекти від збільшення масштабу виробництва та їх причини. Витрати виробництва у короткостроковому періоді. Постійні, змінні, сукупні, середні та граничні витрати: визначення, розрахунок та закономірності зміни

кожного з видів витрат. Витрати виробництва в довгостроковому періоді. Криві довгострокових витрат та їх види. Типи кривих довгострокових середніх витрат у різних галузях. Концепція мінімально ефективного розміру фірми. Рівновага виробника: графічна, алгебраїчна та економічна інтерпретації. Траєкторія розвитку фірми.

Тема 9. Ринково-конкурентне середовище функціонування підприємства.

Стратегія фірми в умовах досконалої конкуренції. Конкурентна стратегія фірми у короткостроковому періоді: максимізація прибутку, беззбитковість, мінімізація збитків і закриття (сукупний та граничний підходи). Дослідження умов прибутковості та збитковості фірми, що діє в умовах досконалої конкуренції. Передумови повного згортання виробництва фірми. Конкурентна стратегія фірми у довгостроковому періоді. Динамічна модель довгострокової рівноваги фірми, що діє в умовах досконалої конкуренції. Парадокс прибутку. Пропозиція у коротко- та довгостроковому періодах конкурентної фірми. Стратегія фірми в умовах недосконалої конкуренції. Рівновага монополії у короткостроковому та довгостроковому періодах. Вплив цінової еластичності попиту на поведінку монополії. Стратегії монополістичного ціноутворення: максимізація прибутку, стримуюче ціноутворення, цінова дискримінація. Види та ступені цінової дискримінації. Пропозиція фірми-монополіста. Економічні наслідки та соціальна ціна монополії. Порівняльний аналіз монополії та досконалої конкуренції. Рівновага фірми в умовах монополістичної конкуренції. Короткострокова рівновага фірми в умовах монополістичної конкуренції. Стратегії фірми в умовах монополістичної конкуренції у короткостроковому періоді: максимізація прибутку, беззбитковість, мінімізація збитків та закриття. Довгострокова рівновага фірми в умовах монополістичної конкуренції. Сутність та передумови розвитку нецінової конкуренції. Поглиблення диференціації продукту: позитивні та негативні наслідки. Вплив реклами на обсяги виробництва та витрати. Економічна доцільність реклами. Сутність та характерні ознаки олігополії. Види олігополії. Стратегічна поведінка. Аналіз олігополії з використанням теорії ігор. Моделі олігополістичного ціноутворення. Кооперативні моделі: картель (поняття, умови виникнення, причини нестійкості, чинники, що полегшують збереження картелю), лідерство в цінах та інші види узгоджених дій. Некооперативні моделі.

Тема 10. Сутність процесу суспільного відтворення. Відтворення національного продукту і національного багатства.

Зміст процесу суспільного відтворення. Суспільне відтворення, його види та динаміка. Умови реалізації та відтворення суспільного продукту. Просте, розширене, і звужене відтворення. Відтворення національного продукту та національного багатства. Розширене відтворення та шляхи розв'язання екологічних проблем в Україні. Система національних рахунків як нормативна база національного рахівництва. Сутність та методологічні принципи побудови системи національних рахунків. Основні категорії системи національних рахунків: додана вартість, інституційні одиниці, сектори, операції, рахунки. Зміст макроекономічних показників у системі національних рахунків. Основні макроекономічні показники: національний обсяг виробництва, загальний рівень цін, зайнятість. Валовий національний продукт (ВНП) та валовий внутрішній продукт (ВВП). Методи обчислення ВВП за доходами та витратами. Подвійний рахунок та його виключення. СНР – система взаємопов'язаних показників. Співвідношення між основними показниками СНР. Чистий національний продукт. Національний доход. Особистий доход. Доход кінцевого використання. Рух та розподіл національного продукту. Номінальний та реальний ВВП. Темп росту та темп приросту реального ВВП. Індекс цін та дефлятор. Чистий економічний добробут. Економічне зростання, його типи та рушійні сили. Фактори та критерії економічного зростання. Макроекономічна динаміка. Сутність економічного зростання. Кількісна оцінка економічного зростання. Передумови й характерні риси сучасного економічного зростання. Джерела економічного зростання розвинутих країн. Макроекономічна політика стимулювання економічного зростання. Чинники економічного зростання в Україні. Фактори, що стримують економічне зростання в Україні. Політика стимулювання економічного зростання в Україні.

Тема 11. Сукупний попит та сукупна пропозиція.

Сутність сукупного попиту, його відмінність від індивідуального попиту. Сукупний попит (AD) та його модель. Структура сукупного попиту. Споживчий попит. Інвестиційний попит. Попит держави. Попит сектору закордон. Цінові фактори сукупного попиту: ефект процентної ставки, ефект багатства, ефект імпорту. Крива сукупного попиту. Нецінові фактори, які впливають на сукупний попит. Зміни в споживчих витратах, інвестиційних витратах, державних витратах та у витратах на чистий експорт. Сукупна пропозиція (AS). Короткострокова крива сукупної пропозиції. Зміна цін і реального ВВП на різних відрізках короткострокової кривої сукупної пропозиції. Довгострокова крива сукупної пропозиції. Чинники, які впливають на сукупну пропозицію: зміни цін на ресурси, продуктивності праці, економіко-правових норм. Кейнсіанська крива сукупної пропозиції. Класична крива сукупної пропозиції. Узагальнена крива сукупної пропозиції. Сучасні теорії сукупної пропозиції. Рівновага сукупного попиту та сукупної пропозиції. Рівноважний рівень цін. Рівноважний обсяг виробництва. Три варіанти макроекономічної рівноваги у моделі AD-AS. Довгострокова та короткострокова рівновага. Порушення рівноваги сукупного попиту та сукупної пропозиції. Механізм відновлення рівноваги. Особливості формування сукупного попиту та сукупної пропозиції в економіці України.

Тема 12. Макроекономічна нестабільність: інфляція та безробіття.

Макроекономічна нестабільність та нерівномірність економічного розвитку. Економічні (ділові) цикли. Фази типового ділового циклу: криза, стагнація, поживалення, підйом. Класифікація макроекономічних змінних для типового ділового циклу: проциклічні, антициклічні, ациклічні. Циклічні коливання та їх види. Короткі, середні та довгі цикли. Детерміністичні та стохастичні цикли. Інфляція: сутність та методи вимірювання. Розрахунок темпу інфляції. Класифікація інфляції: за критерієм рівня; за формою прояву; за можливістю передбачення та за причинами виникнення. Теоретичні підходи до пояснення причин інфляції. Кейнсіанський та класичний погляди на інфляцію. Монетарне пояснення причин інфляції. Соціально-економічні наслідки передбачуваної та непередбачуваної інфляції. Антиінфляційна політика держави та її роль у стабілізації економіки. Адаптивні та активні заходи подолання інфляції. Індексація доходів. Особливості антиінфляційного регулювання у сучасній світовій практиці. Інфляційні процеси в Україні: причини, наслідки та засоби стримування. Сутність та суб'єкти ринку праці. Механізм функціонування ринку праці. Рівновага на ринку праці. Рівноважний рівень зайнятості. Безробіття як відхилення від рівноваги. Чинники, що впливають на співвідношення попиту та пропозиції на ринку праці. Економічно активне та пасивне населення. Визначення рівня зайнятості та рівня безробіття. Рівень зареєстрованого безробіття. Рівень безробіття за методологією Міжнародної організації праці (МОП). Види безробіття: фрикційне, структурне та циклічне. Фактичний та природний рівень безробіття та фактори, що його визначають. розрахунок змін в обсягах ВВП під впливом відхилень безробіття від природного рівня. Економічні та соціальні наслідки безробіття. Закон та крива Оукена. Засоби державного регулювання зайнятості. Макроекономічні засади політики зайнятості. Політика попиту та політика пропозиції у регулюванні ринку праці: переваги та ефективність. Особливості ринку праці та стан безробіття в Україні.

Тема 13. Державне регулювання в умовах ринкової економіки.

Еволюція економічних поглядів та роль держави в економіці. Необхідність і межі державного регулювання ринкової економіки. Кейнсіанська і неокласична моделі регулювання економіки. Співвідношення державного і ринкового механізмів регулювання національної економіки. Поняття державно-приватного партнерства. Основні економічні функції держави: забезпечення ефективності економіки; стабільність національної економіки; забезпечення соціальної справедливості. Форми і методи державного регулювання ринкової економіки. Характерні риси змішаної системи управління. Види систем макроекономічного регулювання. Національні особливості державного регулювання економіки. Основні цілі державного регулювання економіки. Об'єкти державного регулювання економіки. Суб'єкти виконання та суб'єкти впливу. Економічна політика держави. Політика економічного розвитку: державне

коригування економіко-соціального розвитку суспільства. Зміст фіскальної (бюджетно-податкової) політики. Цілі та інструменти фіскальної політики. Податки: сутність та функції. Економічна природа податків: суб'єкт, об'єкт оподаткування, податкова ставка, податкові пільги. Пропорційні, прогресивні, регресивні ставки податків. Прямі та непрямі податки та їх роль у наповненні бюджету. Принципи ефективного оподаткування. Податкові ставки та податкові надходження. Залежність податкових надходжень до бюджету від сукупної ставки оподаткування (крива А. Лаффера). Податкова система та її структура. Бюджетна система: поняття, економічна природа і функції. Бюджетний дефіцит: причини виникнення та економічні наслідки. Державне бюджетне обмеження. Сучасний стан державного бюджету в Україні. Державний борг та його структура. Методи управління державним боргом. Державний борг України та можливості його погашення. Фіскальна політика в Україні: основні напрямки та суперечності. Сутність монетарної (грошово-кредитної) політики. Центральний (національний) банк як суб'єкт монетарної політики. Прямі та непрямі інструменти монетарної політики. Операції центрального банку на відкритому ринку та зміна грошової пропозиції. Облікова процентна ставка. Політика регулювання облікової ставки, політика регулювання банківських резервів. НБУ та монетарна політика в Україні. Заходи щодо стабілізації банківської системи в сучасних умовах. Проблема довіри до банків та монетарної політики в Україні. Регулювання зайнятості та доходів. Державне регулювання соціальних процесів. Соціальна політика сучасної держави. Державне регулювання ринку праці. Принципи регулювання ринку праці. Об'єкти регулювання ринку праці. Суб'єкти регулювання ринку праці. Мета державного розподілу та перерозподілу доходів. Складові механізму розподілу та перерозподілу доходів. Особливості та проблеми регулювання ринку праці в Україні. Державне регулювання зовнішньоекономічної діяльності. Зовнішньоекономічна політика. Зовнішньоекономічна діяльність (ЗЕД). Об'єкти регулювання ЗЕД. Зовнішня торгівля. Валютні та кредитні відносини. Міжнародний рух капіталів. Науково-технічний обмін. Міжнародна міграція РС. Зовнішньоекономічний борг країни. Навколишнє середовище, багатство Світового океану, повітряно-космічний простір. Суб'єкти регулювання ЗЕД. Види зовнішньоекономічної політики. Протекціонізм. Фрітредерство. Механізм державного регулювання ЗЕД. Основні методи регулювання ЗЕД. Платіжний баланс. Активний платіжний баланс. Пасивний платіжний баланс. Структура платіжного балансу. Особливості державного регулювання ЗЕД в Україні.

Тема 14. Закономірності розвитку світового господарства.

Об'єктивні передумови становлення та сутність сучасного світового господарства. Світове господарство. Етапи розвитку світового господарства. Основні економічні засади функціонування світового господарства. Суб'єкти світового господарства. Міжнародний поділ праці та інтернаціоналізація господарського життя як закономірний процес розвитку світової економіки. Міжнародний поділ праці. Форми міжнародного поділу праці. Інтернаціоналізація економіки. Форми інтернаціоналізації економік: інтеграційна та транснаціональна. Міжнародна економічна інтеграція. Форми міжнародної економічної інтеграції. Торговельна інтеграція країн учасниць. Валютно-фінансова інтеграція. Створення єдиного економічного простору. Світовий ринок. Міжнародна торгівля. Експорт. Імпорт. Закономірності розвитку міжнародної торгівлі. Теорії міжнародної торгівлі. Теорії абсолютних (А. Сміт) та порівняльних (Д. Рікардо) переваг. Факторна теорія зовнішньої торгівлі (Е. Хекшер, Б. Олін). Теорія забезпечення конкурентних переваг (М. Портер). Теорія альтернативних витрат (Г. Хеберлер). Показники зовнішньоторговельних відносин. Платіжний баланс. Торговельний баланс. Сальдо торгового балансу. Міжнародні валютні відносини. Валютні ринки. Валютні курси та механізм їх регулювання. Міжнародна валютна система та її різновиди. Етапи розвитку валютної системи. Паризька валютна система. Генуезька валютна система. Бреттон-Вудська валютна система. Ямайська (Кінгстонська) валютна система. Валютний курс. Види валютних курсів. Валютний ринок. Суб'єкти валютного ринку. Об'єкти валютного ринку. Види операцій на валютному ринку. Міжнародні організації, що діють на світовому валютному ринку. Глобалізація світогосподарських зв'язків та загальноцивілізаційні проблеми людства. Глобалізація світової

економіки. Глобальні проблеми. Класифікація глобальних проблем. Шляхи та проблеми входження України у світовий економічний простір.

**Перелік навчальних робіт студентів та оцінки їх у балах з дисципліни
«Економічна теорія»**

Види робіт	К-сть балів
Практичне заняття №1. Тема: «Вступ до дисципліни. Предмет і метод економічної теорії».	3
Практичне заняття №2. Тема: «Економічна система суспільства. Відносини власності».	3
Практичне заняття №3. Тема: «Форми організації суспільного виробництва та їх еволюція».	3
Практичне заняття №4. Тема: «Капітал як економічна категорія і фактор виробництва».	3
Практичне заняття №5. Тема: «Ринкова економіка: суть, структура та інфраструктура».	3
Практичне заняття №6. Тема: «Ринковий механізм: сутність та елементи».	3
Практичне заняття №7. Тема: «Теорія поведінки споживача».	4
Практичне заняття №8. Тема: «Підприємство в ринковій економіці».	4
Практичне заняття №9. Тема: «Ринково-конкурентне середовище функціонування підприємства».	4
Практичне заняття №10. Тема: «Сутність процесу суспільного відтворення. Відтворення національного продукту і національного багатства».	4
Практичне заняття №11. Тема: «Сукупний попит та сукупна пропозиція».	4
Практичне заняття №12. Тема: «Макроекономічна рівновага та циклічність суспільного виробництва».	4
Практичне заняття №13. Тема: «Державне регулювання в умовах ринкової економіки».	4
Практичне заняття №14. Тема: «Закономірності розвитку світового господарства».	4
Модульний контроль	20
Виконання індивідуального завдання (СР)	30
Разом: Аудиторна робота	70
Самостійна робота (СР)	30
Всього:	100

КОНТРОЛЬ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ

При вивченні дисципліни використовуються наступні форми контролю знань студентів: поточний; модульний; підсумковий.

Поточний контроль передбачає перевірку теоретичних питань, самостійної роботи, практичних робіт та усне опитування по кожній практичній роботі. По даному виду контролю оцінювання знань здійснюється у відповідності до бального розподілу наведеного в попередній таблиці.

Модульний контроль передбачає виконання модульної контрольної роботи. Всі завдання

оцінюються в 20 балів. Перше завдання (теоретичне) – 4 бали, друге завдання (практичне) – 8 балів, третє завдання (практичне) – 8 балів.

Формою підсумкового контролю є екзамен. Екзаменаційна оцінка (100 балів) є результатом виконання двох теоретичних питань (2 x 20 балів = 40 балів) та практичного завдання (60 балів).

Результуюча оцінка з дисципліни визначається як середня від балів набраних протягом семестру та отриманих на іспиті.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

Основний:

1. Базилевич В. Д. Мікроекономіка: підручник / В. Д. Базилевич, К. С. Базилевич, А. І. Ігнатюк, С. В. Слухай. - 2-ге вид., переробл. і доповн. - К.: Знання, 2008. - 679 с.
2. Базилевич В. Д. Економічна теорія: політична економія: навч. посіб., 9-е вид. / В. Д. Базилевич. – К.: Знання, 2014. – 710 с.
3. Економічна теорія: підручник / Київ. нац. торг.-екон. ун-т ; [В. Д. Лагутін та ін.] ; за заг. ред. д-ра екон. наук, проф. В. Д. Лагутіна. - Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2017. - 607 с.
4. Економічна теорія (політекономія, мікроекономіка, макроекономіка). Мікроекономіка [Текст] : навч. посіб. / [Н. П. Мацелюх та ін.]; Держ. фіск. служба України, Ун-т держ. фіск. служби України. - Ірпінь : Ун-т ДФС України, 2018. - 429 с.
5. Лагутін В.Д. Макроекономіка: навч. посіб./В.Д.Лагутін, Л.І.Пронкіна.-К.:Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2012.-268с.